

Jouke Krediet M.Sc.

Mijn naam is Maarten Luther. Ik werd geboren op 10 november 1483 in de Lange Gasse in Eisleben(Duitsland). Mijn vader Hans was mijnwerker in de kopermijnen, mijn moeder heette Margaretha. Zij stamden uit Möhra in Thüringen.

- Mijn vader was in zijn jeugd een arme mijnwerker. Mijn moeder droeg als ze naar huis ging het hout op haar rug, zodat ze haar kinderen kon opvoeden. Mijn ouders hebben zich veel moeite getroost. Mijn grootvader en overgrootvader waren nog echte boeren.

- Op 11 november 1483 werd ik in de torenhal van de Peterskerk in Eisleben gedoopt. Ik werd genoemd naar de heilige van die dag: St. Maarten.

- Iedereen moet zijn doop beschouwen als een dagelijks te dragen kledingstuk waarin je je steeds kunt bewegen, zodat men zich alleen in zijn geloof en haar vruchten terugvindt, die de oude mens doen minder worden en de nieuwe mens doet wassen (groeien).

- In de zomer van 1484 trok mijn familie naar Mansfeld. In 1497 ging ik naar de Domschool in Maagdenburg. In 1498 kwam ik als scholier en koorzanger naar Eisenach, waar ik gastvrij werd opgenomen in de patriciërsfamilie van mevrouw Ursula Cotta. In mei 1501 werd ik student aan de rechtenfaculteit van Erfurt.

- Mijn vader heeft door zijn grote vlijt en arbeid geholpen dat ik hierheen kon. Hij ondersteunde mij op de Hogeschool met alle liefde en trouw.

- Op de 2^e juli 1505, op terugreis van Erfurt naar Mansfeld kwam ik in de buurt van het dorp Stotternheim bij Erfurt terecht in een noodweer.

- Ik riep: Help mij, lieve Anna, ik wil monnik worden!

Later kreeg ik spijt van deze gelofte. Velen rieden mij het monnikenleven af. Ik bleef bij mijn gelofte en laadde mijn beide vrienden uit voor het afscheid waarmee zij mij de volgende dag naar het klooster begeleidden. Toen ze mij wilden terughouden, sprak ik: Vandaag zien jullie mij voor het laatst. Zij lieten mij gaan met tranen in de ogen. Ook mijn vader was boos over mijn gelofte, maar ik hield mij aan mijn woord. Nooit, zo dacht ik, zou ik het klooster verlaten. Ik was voor de wereld al gestorven.

- Op de 17de juli 1505 trad ik in in het Augustinerklooster in Erfurt.

- Het is waar, ik ben een vrome monnik geweest; ik heb mij streng aan de orde

gehouden, zodat ik kan zeggen: als ooit een monnik in de hemel zou komen door zijn opvattingen over het monnikendom, dan zou ik daarbij zijn geweest. Dat zullen alle kloosterlingen bevestigen. Want als ik er langer in was gebleven, had ik mij doodgemarteld met waken, bidden, lezen en ander werk.

- Op 2 mei 1507 las ik voor het eerst de mis.

- Het liefst van alles was ik een heilige, vrome monnik geworden. Ik bereidde me voor de mis en voor het gebed ernstig voor, maar wanneer ik op zijn ernstigst was, overviel mij op het altaar de twijfel. Als twijfelaar verliet ik het altaar. Ik dacht dan, dat komt doordat ik niet geheel rein en zonder zonden ben, zoals de heiligen in de hemel.

- In 1508 kwam ik op de nieuwe universiteit, van Wittenberg, gesticht door keurvorst van Saksen, Frederik de Wijze. Ik werd er professor, nadat ik op 19 oktober 1512 tot doctor in de theologie was gepromoveerd.

- Ik zwoer in het openbaar een heilige eed met de hand op de Bijbel, dat ik mijn leven lang zou studeren en preken, het christelijke geloof met disputeren en geschriften zou verdedigen tegen alle ketters. Zo waarlijk helpe mij God.

- Ik leed vooral de eerste maanden van mijn professoraat onder de twijfels en angsten die mij reeds zeven jaar benauwden.

- Ik lag gevangen in de banden van de duivel, als ik zou sterven was ik verloren. Ik schreef later een lied over mijn uitzichtloze (geestelijke) situatie die met de hel zou eindigen.

- In de loop van 1513 ontdekte ik - in mijn worsteling met de bijbelteksten – in de torenkamer van het Zwarte Klooster in Wittenberg:

- So halten wir nur dafür, dass der Mensch gerecht werde ohne des Gesetzes Werke, allein durch den Glauben.

Uit de brief van Paulus aan de Romeinen: zo houden wij het erop dat de mens gerechtvaardigd wordt zonder de werken van de wet, alleen door het geloof (3, vers 28).

Notitie van mij: het woord “alleen” was van Luther zelf.

- Nu keek ik heel anders tegen de Heilige Schrift, ik werd vrolijk, ik voelde mij herboren, als was ik door de geopende poort het Paradijs zelf binnentreden. Toen toonde de Heilige Schrift mij een geheel ander gezicht dan tot nu toe.

- In 1516 schreef ik in een brief:

- Gij, Heer Jezus, bent mijn gerechtigheid, ik ben uw zonde. Gij naamt op u wat van mij was en hebt mij gegeven wat het uwe was.

- Het werken in Wittenberg eiste mij geheel op.
- Ik heb twee schrijvers in dienst en doe bijna de gehele dag niets anders dan brieven schrijven. Ik ben kloosterpredikant, ik ben predikant aan tafel, men wil iedere dag dat ik preek in de parochiekerk, ik begeleid de studie van studenten, ik ben vicaris van de orde der Augustijnen, daarnaast lees ik Paulus en verzamel stof voor een psalmvoorlezing.
- Dan komt 31 oktober 1517.
- Het gebeurde in het jaar 1517 dat een predikende monnik met de naam Johann Tetzel, een grote schreeuwlelijk, de aflaat rond bracht en genade voor zoveel mogelijk geld verkocht. In die tijd was ik predikant in het klooster en jonge doctor vervuld van enkel liefde voor de Heilige Schrift. Toen het meeste volk van Wittenberg achter de aflaat te hoop liep, begon ik voorzichtig te preken, dat men wel wat beters doen kon, dat meer zekerheid bood dan het aflaten kopen. Ik schreef een brief aan de bisschop van Maagdenburg met stellingen, hij zou Tetzel het verkopen moeten verbieden. Hier zou onlust door ontstaan. Ik kreeg geen antwoord. Binnen veertien dagen gingen de stellingen heel Duitsland door.
- Op de 31ste oktober 1517 bevestigde ik de 95 stellingen op de deur van de slotkapel in Wittenberg.
- Ik legde daarin de nadruk op het boete doen. Wie waarachtig berouw heeft, krijgt vergiffenis.

Geld speelt geen enkele rol. Ik ging in tegen deze opvattingen. Die kwamen hierop neer: Sobald der Groschen im Kasten klinge, führe die Seele von Stund an aus dem Fegefeuer.

Vertaald: Als het geld in 't kistje klinkt, 't zieltje in de hemel springt.

Als de paus zou weten hoe het hier toeging, dan zou hij van het geld van zijn arme schapen geen kostbare St. Pieterskerk willen bouwen, ja, hij zou hem verbranden. De ware schat der kerk is niet het gebouw maar het heilig evangelie van de eer en de genade van God.

- Op 7 augustus 1518 ontbood paus Leo X mij - tevergeefs – naar Rome te komen. Nu wachtte mij een verhoor op 12 oktober 1518 in Augsburg, Daar vertoefde ik in aanwezigheid van kardinaal Cajetanus.
- Ik wist me zeker van mijn zaak. Ook te midden van vijanden, ook in Augsburg, zou Christus heer zijn. Hij moest leven, ik, Martinus sterven.
- Op 20 oktober 1518 verliet ik na een vergeefs gesprek met de kardinaal de

stad.

- Van 4 tot 14 juli 1519 vond een dispuut met dr. Eck in Leipzig plaats.
- Op 15 juni 1520 wordt de kerkelijke banbul, tegen mij en mijn opvattingen, "Erhebe dich Herr" uitgevaardigd en gedrukt.
- Op 3 oktober 1520 wordt deze bul aan de Universiteit van Wittenberg gericht. Ik verbrandde de bul en andere kerkelijke geschriften op 10 december 1520 bij de Elsterpoort in Wittenberg.
- In 1520 schreef ik de grote reformatorische geschriften: Over de Paus in Rome; een nieuw kerkbegrip. Van de Babylonische gevangenschap der kerk: inhoudende een nieuwe opvatting over de sacramenten; preek over de goede werken: geloof als het enige werk.

Van de vrijheid van een christen.

- Op 6 maart 1521 ontving ik de uitnodiging voor de Rijksdag in Worms van keizer Karel V.
- Op 2 april 1521 verliet ik met vrienden in een reiswagen de stad Wittenberg.
- Op 16 april kwam ik in Worms aan.
- Op 17 en 18 april stond ik in Worms voor de keizer.
- Op 4 mei 1521 werd ik als Jonker Jörg op de Wartburg in veiligheid gebracht.
- In de maand december van 1521 begon ik aan de bijbelvertaling, die in september 1522 als eerste Nieuw Testament in het Duits verscheen.
- In 1524 werden 24 kerkliederen in de Duitse taal en het psalmboek nieuw uitgebracht. Later schreef ik catechismussen, liederen, preekbundels en uiteenzettingen.
- In 1524 richtte ik mij tot de stadsraden der Duitse landen, dat zij christelijke scholen zouden oprichten en onderhouden.
- Op 13 juni 1525 trouwde ik met Catharina van Bora.
- In 1526 werd onze oudste, Johannes, geboren, in 1527 onze dochter Elisabeth, in 1529 Magdalene, in 1531 Martin, in 1553 Paul, en in 1534 Margarete.
- In 1527 leed ik onder lichamelijke en geestelijke pijn, ik begon te twifelen aan mijn gedrevenheid. Ik schreef toen Ein feste Burg ist unser Gott.
- Op 16 april 1530 trok ik mij op de Coburg terug, toen op de Rijksdag in Augsburg het eerste belijdenisgeschrift aangeboden werd. Ik schreef op de muur een vers uit de door mij meest geliefde psalm (118): 'Ik zal niet sterven maar leven en de werken des Heren verkondigen.'

- In 1534 verscheen de Duitse vertaling van de gehele Heilige Schrift.
 - in 1542 overleed mijn lieve dochtertje Lenchen, 13 jaar oud.
 - De laatste jaren van mijn leven werkte ik onafgebroken. Ik had zorgen om de toekomst van mijzelf, het Evangelie en van Duitsland.
 - Eind januari 1546 reis ik terug naar Eisleben, waar ik geboren was, maar vooral om een familievete van de vorsten in Mansfeld bij te leggen. Hier preekte ik voor het allerlaatst.
- Mijn laatste geschreven woorden op 16 februari 1546 luidden: 'Wir sind Bettler, das ist wahr.'
- In de nacht van 18 op 19 februari 1546 stierf Luther te Eisleben. Op 22 februari werd hij in de Slotkerk, waar welker deur hij de stellingen had geslagen, begraven, naast de kansel.

Beschouwing

Uit deze geschiedenis, waarvan zoveel details bekend/overbekend zijn, kan men opmaken dat er veel niet in orde was in de katholieke kerk en wereld. Luther kon worden beschouwd, beschouwde zichzelf ook, als de beste katholiek van zijn tijd. In zijn strijd om zich te handhaven tussen God en duivel wist hij geen plek te vinden. Hij verkeerde in een sfeer van bangmakerij, bang gemaakt zijn. Eén tekst uit een brief van Paulus bracht de uitkomst. Hier staat mijn verstand stil. Kan één tekst een wereld op zijn kop zetten? Voor een enkeling kan een tekst, een opmerking, misschien zelfs een gebaar al een verandering betekenen. Maar kan dat ook voor een stad, een land, een samenleving, een beschaving, een cultuur? Zo lijkt het namelijk bij Luther het geval. Alles valt of staat met één tekst, één woord, één apostel. Men moet weten dat Luther in zijn Duitse vertaling achter het woord 'geloof' nog het woord 'alleen' schreef. 'Het geloof alleen'. 'de Heilige Schrift alleen'. Daarnaast niets meer.

In de katholieke wereld is men als de dood voor mensen die slechts één boek kennen. Kennen ze geen kerkvaders, geen heiligen, geen Moeder Maria? Een kerk- en wereldhervorming op basis van één tekst? Nota bene vanuit de tweede hand, namelijk van een apostel en niet rechtstreeks van de man om wie het Evangelie draait?

Ik denk dat wij altijd begrip kunnen hebben voor katholieken die het niet alleen

te doen is om één ding. Zeker, wanneer ze ook evangelische waarden uitdragen. Evangelische waarden staan tegenwoordig dikwijls in schril contrast met feiten die aan het licht komen en aan de kaak worden gesteld.

En dan nog de situatie waarin men de bijbel letterlijk nam, nog altijd niet doorhad dat men hier met teksten te maken had van eeuwen geleden en uit een volslagen andere tijd en cultuursituatie? Dat andere, toch betere, begrip van oude teksten liet nog drie eeuwen op zich wachten.